

което дава на неговата дѣятелностъ преимущество надъ дѣйствиата на невидимото правителство. Неговата пропаганда бѣше доволно влиятелна сама по-себе, но още се усили вслѣдствие ключитѣ на католицитѣ, униятитѣ и даже протестантитѣ. Тѣ поискаха да обърнатъ въ латинство и да направятъ рационалисти Българитѣ, които въ своята народна църква вече слушаха молитви и пѣснопѣния на языка на славянскитѣ апостоли Кирилъ и Методий. Англичанитѣ твърдѣ много се надѣяха на своето евангелие, а Високата Порта толкова много бѣше наобѣщала, щото да се стѣписа назадъ за нея вече бѣше трудно или опасно. По такъвъ начинъ бѣ положенъ първиятъ камякъ въ основанието на зданието на политическия языкѣ *българска автономия*, здание правилно, реално и законно.

Пропагандата отъ българскитѣ тайни комитети не произвеждаше желаното впечатление на селското население, въ което се спазва всичката сила и духъ, на което привадлжватъ всичкитѣ сръдства за въстание. На всички внушения селенитѣ даваха единъ отговоръ: нашитѣ братя и синове служатъ на султана и на В. Порта като казаци и драгуни; ний вѣрваме и искаме да вѣрваме само въ онова, което ни дарува султана по своята воля.

Но Високата Порта не иска или не може това да разбере. На Турцитѣ не се аресватъ въоръженитѣ Българи, както на поляшката шляхта не се аресватъ въоръженитѣ казахи. Облѣсквани и пренебрегвани казацитѣ встѣпиха въ борба. Същото може да се случи и съ Българитѣ. Ако до тогава султана и Високата Порта значатъ за тѣхъ всичко, то нѣкога и казацитѣ бѣхъ напълно прѣдадени на краля и Полша. Така твърдятъ агитаторнитѣ и съ надѣжда уповаватъ на бѣдѣщето.

Гражданитѣ знаяхъ събитията въ Свищовъ и въ Велико Търново и виждаха какъ успѣшно отиваше църковната пропаганда въ Пловдивъ и Одринъ, какъ я уважаваха и почитаха. За това тѣ се отказаха отъ въстанието; църквата вече ги бѣ съединила; въ нея тѣ на родния си языкѣ се моляха и отправяха пѣснопѣния за българската народностъ.